POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

Ženski Pokret

ORGAN ALIJANSE ŽENSKIH POKRETA U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

UREDNICI:	Vlasnik za A.Ž.P.	Beograd	Administracija:	Broj poštanskog čekovnog računa
Alojzija Štebi, Beograd Mletačka ul. 8, telefon 26-153 Darinka Stojanović, Beograd Njegoševa ul. 23, telefon 25-131	Milica Dedijer Beograd Balkanska 9	September - oktobar 1934 g. God. XV Broj 9-10	Knez Mihailova ul. br. 46-I Beograd	53.191. Izlazi svakog 15 u mesecu. Pretplata za godinu: Din. 36·— za Jugoslaviju; Din. 50.— z inostranstvo ili 15·— franaka.

SADRŽAJ:

Članci: Strana

Žrtva je prineta . . . . . Alojzija Štebi 90
Saučešće Internacionalne feminističke alijanse . . . . . M. Korbet-Ašbi 91
Saučešće Francuske feminističke unije . . Ž. Brunsvig 91
O reorganizaciji Jugoslovenskog ženskog saveza . . . . . Alojzija Štebi 91
Kongres Internacionalnog ženskog saveza Alojzija Štebi 93
Proslava dvadesetpetogodišnjice Prve ženske gimnazije u Beogradu . . . . Paulina Lebl-Albala . . . 98
Minka Govékar . . . . . Alojzija Štebi 99
XV Skupština Društva naroda . . . . . Malaterre-Sellier 100

Feljton:

Najnoviji češki ženski roman . . . . . Marija Omeljčenkova . . 101

Nove knjige:

D-r Vilma Janiševa-Rašković: Biologija žene i njen socijalni značaj . . . 103
D-r Branislava Kalić 103

Beleške:

Protestni zbor u Ljubjani. — Marija Mehletova. — Predavanje Omeljčenkove u Beogradu. — Svršetak afere s knjigom „Jedno dopisivanje". — Katarina Breškovskaja. — Najstarija akademičarka u Evropi 104

„... Mi se ne borimo samo za nas, već i za našu decu, za naše potomke, za buduća pokolenja. Za njih mi podnosimo i podnosićemo do kraja sve potrebne žrtve, kao što se i Hristos dobrovoljno žrtvovao za rod čovečiji."

ALEKSANDAR I

Žrtva je prineta

Jačinom strašne, neočekivane elementarne nepogode potresla je ceo svet vest o ubistvu Kralja Jugoslavije Aleksandra I. Mračni elementi, prema narodu bez svake odgovornosti, ubili su najvišeg političkog pretstavnika naše zemlje, koji je svesno nosio punu odgovornost pred svojim narodom i istorijom za polltički smer i njegove posledice, koje je smatrao da su za sudbinu zemlje kao najbolji. Promišljeno izvršeno ubistvo pada u momenat kada narodi Evrope strepe u mučnoj neizvesnosti: da li su već prošli iz nemirnog posleratnog doba u epohu mira, ili su usred novih predratnih dana. Poseta Kralja Aleksandra Francuskoj, odmah posle njegovog povratka iz Bugarske, bila je čin koji je služio jačanju priprema za mir u Evropi, za koji je takođe radio mladalačkim elanom i neumornom energijom pokojni Barthou. Revolver kao varvarski elemenat u političkoj borbi prekinuo je veliko delo za mir; danas kada je svaki sekund važan i presudan u tome smeru, ubice nose pred celim svetom odgovornost za zastoj u internacionalnom nastojanju za politiku mira.

Ubijanje kao način političke borbe je neshvatljivo disciplinovanom političkom mišljenju koje traži pobedu ili poraz kroz otvorenu borbu. Takav način političkog delanja se protivi i istoriskom iskustvu koje dokazuje da nasilna sredstva imaju najgore posledice kada se vodi borba za postizavanje političkih ciljeva. Politička rešenja su bila uvek i ostaće uvek kompromisna rešenja, i stoga je baš politika ona sfera života, u kojoj je napredak najsporiji. To važi još više za naše haotično doba, kada se tako jako upliću u čisto politička pitanja preteško socijalno i ekonomsko pitanje.

Naredbodavci za ubistvo Kralja Jugoslavije hteli su sprečiti svojim neodgovornim načinom borbe pre svega unutarnju konsolidaciju naše zemlje da bi time — jer veza između unutarnjeg političkog života svake zemlje i spoljnopolitičkog je takoreći nerazrušljiva — pripremili teren za spoljno političke zapelte od kojih su očekivali ispunjenje svojih nemogućih, nerealnih nacrta. Normalan istoriski razvitak čovečanstva, pa i svakog naroda, pun je tragike, jer nikad ne teče pravim tokom, nego skreće često i prečesto s pravog puta, pada u sudbonosne greške, nosi i širi zle zablude, diže se iz sveg tog haosa i opet pada. Čovečiji razum je preslab da bi mogao obuhvatiti i pregledati glavno pitanje koje treba rešiti u izvesnom momentu u celokupnoj problematici i stoga je već naš normalan put ka unutarnjem i spoljnem političkom miru pun tragike. A kada takav normalno-tragični razvitak poremeti neki ludački pothvat, normalni razvitak koji i tako već vodi kroz ogorčene borbe postane za dugo vreme iluzoran.

Unutarnji spoljno politički smer, koji su ubice htele slomiti jednim odvratnim činom, bio je po njihovom shvatanju nepravilan — ali ko im je dao moralno punomoćje da ga pokušaju srušiti na takav način? Više nego sigurno je da im narod nije dao tako ovlaščenje, jer narod želi svom dušom mir i sporazum u unutrašnjoj i spoljnoj politici, a iskreno osećanje koje je gajio prema svome Kralju, najbolje se manifestovalo u dubokoj potištenosti i revoltu celoga naroda posle marseljskog atentata. Istorija ima primere da se pojavi iznenada velika ličnost koja skupi u sebi težnje celoga naroda i koja ima moralnu snagu i najfiniji osećaj odgovornosti da ih sme ostvariti. Ali takve ličnosti ne ubijaju, ne stvaraju mržnje, ne služe se zverskim nagonima svojih pomoćnika, nego rade baš sve što je tome protivno. Takve ličnosti znaju da može doći bolja sudbina i trajnija sreća samo tada kada su na delu visoko razvijene moralne i etičke osobine pojedinaca i napoda. Ko nema volje i snage da može graditi, taj nema pravo da ruši.

Unutarnja konsolidacija naše zemlje i njen čvrsto ustaljeni spoljni položaj bile su dve velike političke koncepcije Kralja Aleksandra. Ove težnje njegovog političkog delanja se nisu nikad tako plastički podigle iznad svakidašnjih manjih i većih političkih događaja kao što su se podigle tragičnog 9 oktobra. Tada su na mah, poslednjim njegovim izdisajem postale ove ideje jasne više nego ikad ranije, očišćene od svih sitnih političko partijskih interesa, prekaljene u krvi žrtve, pristupačne svakom, jer smo ih gledali samo u njihovim širokim i iskrenim nastojanjima. Niko ne može odricati da je ostvarenje Kraljevih političkih koncepcija potrebno našoj zemlji kao što je potrebno toplo sunce njenim širokim poljima da mogu donositi bogatu i lepu žetvu. I kao što je potrebno našim poljima hiljade i hiljade ruku da odneguju zdrav plod, kao što im je potrebno hiljade i hiljade kapi znoja da blagoslove njihovu setvu, tako je potrebno za čisto ostvaranje Kraljevih koncepcija da se napregne hiljade i hiljade vrednih ruku u nesebičnom i neumornom radu.

Žrtva je prineta, a političkoj koncepciji Kraljevoj možemo samo mi svi dati trajan i plodan život.

Štebi Alojzija

Саучешће Интернационалне феминистичке алијансе

Поводом трагичних марсељских догађаја осећам потребу да Вам упутим изразе своје дубоке симпатије. Цео свет је прожет ужасом, и сигурна сам да могу говорити у име целокупне Интернационалне феминистичке алијансе колико саосећамо са Вама губитак Вашег Краља у овим тешким моментима. Посматрали смо са дивљењем његове напоре да оствари што чвршће пријатељске везе међу суседним народима и потпуно схватамо неспокојство, које морате осећати видевши своју земљу лишену његове управљачке руке.

Ако се прилика укаже, молим Вас да придружите осећање целокупне Интернационалне фемистичке алијансе у изразима симпатија и гнушања, кад Ваше жене даду израза својим тешким осећањима.

Маргари Корбет-Ашби,
претседница Интернационалне
феминистичке алијансе

Саучешће Француске феминистичке уније

Под ударом великог узбуђења проузрокованог страшним марсељским атентатом, желимо, драге пријатељице, да упутимо Вама и југословенским женама, у име француских феминисткиња изразе осећања нашег огромног бола.

Приликом наше посете ми смо се могле уверити како искрена осећања везују наше две земље, и у двострукој жалости, која нас је задесила, ми се осећамо још тешње везане са вама патњама заједничкога бола.

Упућујемо Краљици Марији, тако трагично погођеној на француској тлу, наше болно саучешће, али желимо рећи и Вама колико осећамо њен дубоки бол жене, Њену судбину Краљице, тако трагично прекинуту, Њену тешку одговорност за будућност, која јој је припала као матери Краља-детета.

Више но икада до сада осећамо колико је игра политике узалудна vis-à-vis великога бола. Права, једина политика била би тражити да се у осигураном међународном миру удруже позитивне моћи, како би се постигло да у свету изчезну узроци постојања злих, рушилачких сила.

У томе је, верујемо, јаче но икада, наша дужност као жене: да ли ће нам бол, који нас је задесио, више но икада до сада, моћи дати снаге и жеље да то постигнемо?

Ж. Брунсвиг,
претседница Француеке
феминистичке уније

O reorganizaciji Internacionalnog ženskog saveza

I

Na ovogodišnjoj skupštini Jugoslovenskog ženskog saveza definitivno je svršena tehnička strana njegove reorganizacije. Najkarakterističniji znak reorganizacije je dekoncentracija.

Da je bila ova promena organizacije potrebna, o tome delegati na ovogodišnjoj skupštini Saveza nisu bili jednodušnog mišljenja i nekoji su ispoljili bojazan da nova organizaciska forma neće biti od koristi za ženska društva i njihovu zajednicu — Savez. Da li je ovo nepoverenje došlo iz ubeđenja da je prelaz na novu formu preuranjen, ili je izraz načelnog protivništva tome obliku, to nije tako važno. Važan je fakt nepoverenja, jer može imati veoma štetne posledice za Savez i u stanju je da odmah na početku rđavo utiče na pravac u novim jedinicama, banovinskim sekcijama.

Ovo nepoverenje me je pobudilo da napišem sledeće redove: pokušaću da dokažem da je promena bila nužna potreba. Pored toga osećam i moralnu odgovornost za novi oblik Saveza, pošto sam bila njegov inicijator. Želim da objasnim razloge, namere i težnje koji su mi diktovali prvi nacrt za nova pravila, i to u toliko više što sam bila sprečena da lično učestvujem u debatama koje su se vodile oko novih pravila.

II.

Suština federativnog uređenja nekog tela je u tome, što se više veoma samostalnih jedinica skupi u zajednicu koja je pretstavnik zajedničkih

tendencija sviju jedinica. Nova forma Saveza ima taj oblik i savezove banovinske sekcije su dakle prema tome samostalne jedinice do one granice gde počinju zajednički interesi. U čemu i na koji način treba da se ispoljava samostalnost jedinica i koji su zajednički interesi svih, interesi koji treba da su oličeni u Savezu? Mislim da su ovo najvažnija pitanja koja traže odgovor prilikom reorganizacije Saveza.

Uvek sam osećala neku naročitu vrstu nelagodnosti i stida kadgod smo govorili o našem Savezu ovako: dve stotine ili tri stotine ženskih društava i toliko i toliko hiljada članova. Nije mi bilo nelagodno zato što ne bih verovala u tačnost ovih brojeva, nego zato što sam duboko osećala neskladnost između impozantnih brojeva i aktivnosti, svesti i uspeha koji nisu odgovarali tim brojevima. Ali sam znala da drukčije ne može ni da bude. Zašto?

Velikim oduševljenjem je bio godine 1919 stvoren Savez. To oduševljenje je bila tada jedina, ali veoma nesigurna njegova osnova; nesigurna zato što samo oduševljenje i lepe reči neverovatnom lakoćom ponesu čoveka preko stvarnosti. Ali zakoni stvarnosti ne mogu se izbegavati, svojom logikom raskrivaju svaku prevaru, učinjenu na njihov račun.

Kada se posle osnivanja želelo pristupiti radu, diktovanom potrebama i prilikama vremena, osećali smo od sastanka do sastanka sve više da gazimo stvarnost, i da prvobitna organizaciska greška drma temelje naše najveće organizacije. Ta prvobitna greška je bila u tome što se htela graditi kuća bez poznavanja zemljišta i bez nacrta. Stepen duševnog i intelektualnog razvitka, stepen socijalne, građanske i uopšte čovečanske svesti koju su postigle žene pod uticajem raznih prilika, bilo je zemljište na kojem je bilo potrebno sagraditi Savez posle rata. Da su postojale u visini postignutog razvitka velike razlike, osečalo se, ali nekim neosnovanim optimizmom se očekivalo da vreme samo izravna te razlike, da će kultivisanje zemljišta doći bez veštog vrtara. To očekivanje se — naravno — nije moglo ispuniti. Naprotiv. Na sastancima Saveza se sve jasnije ispoljavalo da nešto nije u redu, da mašinerija ne radi precizno. Dok su tražile neke grupe da Savez povede borbu za savremene probleme koji su iskrsavali pred ženama, sa druge strane se negiralo da Savez ima takav zadatak. Tako su nastajale dileme i izazivale uvek nove, a mi svi smo ćuteći prelazili preko tih fakata samo smo sa strahom konstatovali da do čvrste i plodne saradnje nije došlo i nije moglo doći u prkos svih nastojanja iskrenih pobornika za Savezov napredak. Pored toga ne smemo prezreti fakat da su u njegovim vlastitim redovima dugo vremena bili na poslu egoistički, nesocijalni i nelojalni elementi koji su svojim razornim uticajem i radom još više otežavali da dođe do jasne slike o snagama koje treba da nose Savez i o putevima kojima treba da krene. Takođe veliki nedostatak za unutarnju konsolidaciju Saveza je bilo nedostajanje opsežnog programa rada od kojega bi mogao on svake godine na zajedničkim skupovima istaći po neku tačku, pored pitanja koja su bila baš u tome momentu važna.

III.

Da postoji razlika među shvatanjem i mišljenjem naših žena u pogledu presudnih pitanja za njihovo svestrano podizanje, o tome mislim da smo svi jednodušni. No, radi jasnosti moram ipak da naglasim da ne ističem te razlike radi toga da bih stavila jedne nad druge, jer suviše dobro znam kakvog ogromnog značenja su prilike pod kojima se razvijamo. Tu razliku sam istakla iz dva razloga: 1) što je ona uzrok da Savez nema „živih“ organizacija. tj. takvih kojih delatnost će prodirati u strujanje socijalnog i kulturnog života, u budućnost; 2) što smatram da je nivelisanje tih razlika najglavniji zadatak banovinskih sekcija.

Da postignemo u tome pogledu uistini pozitivne rezultate, treba pre svega da pitamo: šta je smisao ženskih organizacija u sadaćnjici? Moje duboko uređenje je da su „precvetale“ sve ove naše ženske organizacije koje se bave isključivo takozvanim humanim radom. Bilo bi umesno da se jednom svim ovim društvima i dobro promišljenom predavanju rastumači, šta je to humanost. Društva bi zatim sama uvidela da je danas deplasirano govoriti o humanom radu kada ceo svet steže, i varoš i selo, socijalna borba. Ova društva došla bi do uverenja da 30,40 pa i na stotine i stotine razdate obuče i odela u jednoj godini nije ništa drugo nego razbacivanje moralnih i materijalnih snaga, koje bi se mogle, ako se upotrebe po utvrđenom nacrtu daleko bolje plasirati i sa mnogo trajnijim uspesima. Pošto sam ubeđena da taj takozvani humani rad naše žene vrše iz najboljih namera, zato sam i ubeđena da bi veoma lako pristale na drugojači, korisniji i savremeniji pravac rada. Danas ima smisao samo dobro promišljeni socijalni rad; on jedino može ostvariti iskrenu saradnju između društava jednog mesta sa vođstvom sekcije; samo takav rad može potpuno isključiti ovu nelepu pojavu da jedno društvo „otima“ drugome društvu njegove zamisli.

Da bi mogao biti socijalan rad u istini socijalan, morala bi pre svega svaka banovinska

sekcija prostudirati socijalne prilike svoje teritorije i zatim raspodeliti rad. Takav studij ne može biti gotov od danas do sutra — ali to nije nikakav nedostatak u pogledu sto bržeg razvijanja rada po banovinskim sekcijama. Takav studij koji bi se morao izvršiti uz saradnju svih društava sekcije, dao bi najlepšu priliku za početak „nivelisanja razlika“ u shvatanju savremenih pitanja. Studiranje socijalnih prilika i time neposredno upoznavanje socijalnog pitanja mora imati za posledicu — još nisam videla biće kod kojeg su izostale te posledice ako se istinski udubi u socijalue probleme — da će se probuditi i u najzaostalijoj ženi čovek. A time je pošla žena na put ka shvatanju svih njenih vlastitih problema.

IV.

Ako bi uistini postigli da se prime banovinske sekcije ovog gore označenog zadatka, tada bi Savez kao zajednica neizmerno mnogo dobio, jer bi se mogao osloniti na „žive“ organizacije. On bi tek tada krenuo na put da postigne svoj „raison d'être,“ t.j. da postane tumač težnja svih naših žena, a ostvarenje tih težnji bi mu bilo mnogo lakše nego što je bio do sada slučaj, jer bi se oslanjao na svesne žene, koje ne bi išle u borbu zbog naređenja, nego iz ubeđenja i jedva čekajući borbu i rad, uspeh i napredak.

Pored rada, čije težište pada na banovinske sekcije, Savez mora ipak da izradi delekosežan program na koji će pristati svi, i što je važnije koji moraju razumeti svi tako dobro kao da je ponikao iz njegovih vlastitih misli i težnji. Tumačenje toga programa koje se može obaviti samo govorenom reči, doveo bi funkcionere centralne uprave Saveza u neposredan dodir sa banovinskim sekcijama i njihovim društvima. Na taj način bi centralna uprava u velikoj meri pomagala nastojanja sekcija, a sama bi se pobliže upoznala sa detaljima prilika u kojima moraju da rade te sekcije, i tako će se stvoriti međusobno upoznavanie, a predlozi, nacrti itd. ponikli bi iz poznavanja stvarnih prilika. Mašinerija bi počela precizno da funkcioniše.

Mislim da je i to ovim kratkim izlaganjima jasno, da je novi oblik Savezove organizacije bio nužna potreba i ne vidim drugog puta za stupanje žena u jedinstvenu snagu u pogledu naših težnja. Prilike su tako različite da samo manja teritorija može stvoriti nešto, što će biti od koristi na putu kojim mora da nas povede Savez: on mora podići naše žene iz nesvesnosti, on ih mora dovesti do razumevanja problema savremenosti. Neka se zadubi svak samo u izveštaj sa kongresa Internacionalnog ženskog saveza, neka se zadubi u probleme koji su tu samo nabacani, i posle neka iskreno kaže: koliko naših ženskih društava je u stanju da te probleme shvati i da doprinese nešto za njihovo rešenje? A kada smo već članovi Internacionalnog saveza, treba da smo „žive“ grane njegove.

Biću veoma zadovoljna ako moji redovi budu dali pobudu za ozbiljnu diskusiju o organizaciji Saveza i njegovim zadacima.

Alojzija Štebi

Kongres Internacinalnog ženskog saveza

Od 2 do 12 jula t. g. održan je u Parizu pod pretsedstvom *Lady Aberdeen* deveti kongres Internacionalnog ženskog saveza na kome je bilo zastupljeno 27 zemalja. Jugoslavenski ženski savez zastupale su: *gđe Leposava Petković,* pretsednica našeg Saveza, *Naka Spasić* i *Anka Gvozdenović,* članovi nadzornog odbora Jugoslovenskog ženskog saveza.

Da rad Int. ž. s. uživa puno razumevanje tamo, gde sve zavisi od internacionalne saradnje, to je u Društvu naroda i Intern. birou rada, poznata stvar. Obe institucije poslale su svoje delegate na pariski kongres. Int. institut za duhovnu saradnju, takođe institucija Društva naroda, bio je zastupljen na kongresu preko svoga direktora. U ime francuske vlade kongres je pozdravio ministar prosvete.

Kongres je otpočeo rad uobičajenom svečanom sednicom, na kojoj su, pored zvaničnih pretstavnika, kongres pozdravile i pretstavnice svih nacionalnih saveza, koji su poslali svoje delegate. U ime našeg Saveza kogres je pozdravila g-đa L. Petković, pretsednica. Njen govor su oduševljeno pozdravili svi prisutni, a francuski ministar prosvete je i lično zahvalio g-đi Petković što je pored reči upućenih ženama celoga sveta, naročito toplim rečima pozdravila i francuski narod.

I. JAVNI ZBOROVI ZA VREME KONGRESA.

a) Za duhovnu saradnju među narodima

Prvi javni zbor održan je 4 jula i bio posvećen pitanju duhovne saradnje. Int. ž. s. je izabrao to pitanje zbog toga da bi probudili kod publike interesovanje za tu granu rada Društva naroda, a izabrao ga je u toliko lakše što on sam aktivno radi na toj bazi celo vreme svoga postojanja. Zboru je pretsedavala *g-đa Appony.* Veoma jezgrovit govor održao je direktor *Bonnet* od Int. instituta za duhovnu saradnju. Njegov govor je

bio osnovan na sledećim ubedenjima: današnje prilike u celome svetu i krize koje ga potresaju, ugrožavaju koliko dužnosti i prava intelektualaca, toliko i miran razvitak čovečanstva. Zato je potrebno da negujemo one duhovne snage koje su univerzalne i za koje ne postoje državne granice.

G-đa Kydd, pretsednica Ženskog saveza iz Kanade, izabrala je veoma aktuelnu temu: na koji način treba da vaspitamo omladinu za zadatke gradanina čovečanstva. Rekla je da je dužnost matera da navikavaju svoju decu na internacionalno ophodenje u duhu stare izreke: »Muškarac gradi ceste, a žena uči decu da idu po njima.«

O ulozi štampe, filma i radia za podizanje duhovnog života, govorila je Francuskinja *g-đa Dreyfus-Barney.* Ocrtala je zadatak žene koji je sledeći: treba sprečiti da se ne zloupotrebi štampa, kino i radio za propagandu mržnje medu narodima, jer mržnja seje razdor i time priprema tlo za nove ratove.

G-đa Cantacuzen (Rumunjkinja) je kao poslednji govornik izložila ulogu narodne umetnosti u službi internacionalne saradnje.

b) Pravo žene na rad.

Najveće interesovanje je vladalo ne samo medu delegacijama kongresa, nego u celoj francuskoj javnosti za javni zbor koji je bio 5 jula na Sorbonni. To veče su govorile žene o gorućem pitanju koje ih danas — u svima zemljama podjednako — potresa, o pitanju ženinog rada. Za taj zbor prijavilo je 15 internacionalnih ženskih organizacija svoju saradnju, tako da možemo reći da se čulo mišljenje žena svih kontinenata.

Zbor je vodila *g-đa C. Matheson,* a prvi govornik je bila i našim ženama dobro poznata *g-đa Brunschwig* koja je govorila u ime Intern. alijanse za žensko pravo glasa. U ime te organizacije je izjavila izmedu ostalog i sledeće: »Žene, najodlučnije odbijamo insinuaciju da mi svojim radom oduzimamo muškarcu hleb time što tražimo prava da same zaradujemo, da se možemo same izdržavati i da možemo na taj način očuvati svoje dostojanstvo. Ne dozvoljavamo da se materinstvo, koje nam donosi radost, zloupotrebljava u nameri da nas guraju iz poziva ili da nas sprečavaju zbog toga pri vršenju naših gradanskih dužnosti. Protivimo se najenergičnije tome da nas u ime naših dužnosti kao domaćica — koje nisu za nas teret ako ih ispunjavamo iz slobodne volje — sprečavaju da ne možemo upotrebiti svoje sposobnosti i svoju nezavisnost što bolje.«

Član švedskog parlamenta, *g-đa K. Hesselgren,* prva žena u Švedskoj koja je postala inspektor rada, dala je pregled o zakonima i uredbama koje danas u raznim zemljama ograničuju rad žena u pozivima.

G-đa M. Thibert koja je bila delegirana od Int. biroa rada, govorila je o položaju žene u pozivu obzirom na prilike na tržištu rada. Privredna kriza je naravno zaoštrila taj problem i dovela do nezdrave konkurencije izmedu žene i muškarca. Ta konkurencija ima svoj izvor u faktu da je ženina radna snaga jevtinija, a zahtev da se ograniči rad žene ima svoj koren u strahu od jevtinije radne snage. G-đa Thibert smatra da se možemo uspešno boriti protiv tih fakata samo na osnovi načela »za jednak rad jednaka nagrada.«

Zatim su još govorile: *g-đa Philips,* pretsednica saveza američkih ženskih društava, o radu žena u odnosu prema demokratskoj i autoritativnoj državnoj ideji, i izvela je zaključak da ni jedna ni druga ne mogu da se potpuno ostvare bez rada žene: *g-đa M. Hoheisel,* pretsednica Austrijskog ženskog saveza o temi »Radna žena i osnivanje porodice«; pretsednica Udruženja univerzitetski obrazovanih žena u Francuskoj, *g-đa Veillier-Duray* je dala pregled o položaju akademski obrazovanih žena u raznim zemljama i kritikovala mišljenja koja mnoge žene izražavaju o svome radu.

Na kraju je jednoglasno primljena sledeća rezolucija: *Zbor izjavljuje da žena, udata ili neudata, ima isto pravo da radi za zaradu kao što ga ima muškarac; zbor protestuje najodlučnije protiv svakog pokušaja da joj se otme to pravo.*

c) Protiv ropstva.

Poslednji javni zbor bavio se pitanjem onih nesrećnih pet miliona ljudi koji su osudeni da provedu svoj mučan život u ropstvu. Govornici su živo naslikali patnje tih robova, naročito žena i dece. Pokazali su da postoji ropstvo u najraznovrsnijim oblicima: kao prisilan rad za oduživanje, rad dece, njihovo zloupotrebljavanje za nemoralne svrhe, razni svadbeni običaji u Africi i Aziji itd. Na zboru je bila primljena rezolucija, kojom Int. ž. s. pozdravlja zaključak Društva naroda da će se boriti za otstranenje ropstva u kakvom bilo obliku ono postojalo.

II. RAD KOMISIJA

Kongres se bavio svim aktuelnim pitanjima javnog života. Ta pitanja pretresla su se najpre u komisijama i zaključci debata kao rezolucije predložene su plenumu.

Primljene su bile sledeće rezolucije:

1) Komisija za mir i arbitražni sud.

a) Vaspitanje omladine obzirom na sporazum među narodima:

Na duhovnu orijentaciju mlade generacije utiču u sadašnje kritično doba teške životne prilike i ozbiljni konflikti između država i nacija. Stoga je veoma važno da se vrši duševno i fizičko vaspitanje omladine, kako u porodici tako i po školama, u duhu koji ih može osposobiti za donošenje žrtava koje traže od nje najviše zapovesti pravičnosti i samopoštovanja, i da se vaspitanje usmeri u pravac sporazumevanja među rasama, narodima i klasama.

b) Razoružanje:

Int. ž. s. je ubeđen da je zahtev o humanizaciji rata nesmislen i nelogičan, ali uprkos tome smatra za potrebno da ukaže na surovost rata u vazduhu, na rat hemijskim i bakteriološkim sredstvima, te zajedno na potpunu bezuspešnost dosad predloženih zaštitnih mera u tome pravcu. Kao prvi korak za razoružanje za rat u vazduhu smatra Int. ž. s. za neophodno potrebno: zabranu bacanja bombi iz vazduha, zabranu aeroplana za svrhu borbardovanja; osnivanje internacionalne kontrole za sprečavanje da se civilno vazduhoplovstvo ne može upotrebiti za vojničke svrhe.

*

Int. ž. s. pozdravlja zaključak donet 11 juna u opštoj komisiji konferencije za razoružanje pri Društvu naroda da se objave rashodi za svrhu odbrane zemlje. Time javnost dobiva mogućnost da utiče na budžet vojske.

*

Int. ž. s. je mišljenja da državnici celoga sveta snose odgovornost za novo takmičenje u naoružanju koje bi nas sigurno dovelo u nov rat.

*

Int. ž. s. pozdravlja predloge koje je primila komisija za uređenje proizvodnje oružja i ratnog materijala, te trgovine s oružjem. Ti predlozi imaju za cilj da se uspešno kontrolišu proizvodnja oružja i trgovina oružjem.

*

Kada su bile primljene na plenumu kongresa ove rezolucije, bilo je i jednoglasno zaključeno da se odmah upute gospodinu *Hendersonu,* pretsedniku konferencije za razoružanje i gospodinu *Avenolu,* generalnom sekretaru Društva naroda.

Na zajedničkoj sednici komisije za mir Int. ž. s. i Int. alijanse za ž. p. g. u ime koje je prisustvovala sednici njena pretsednica *g-đa Corbett-Ashby,* bilo je zaključeno, da obe organizacije uzajamno rade preko svojih članova za ostvarenje zahteva ove rezolucije.

2) Komisija za film i radio.

Int. Ž. s. pozdravlja konvenciju za olakšanje izmene poučnih filmova koja je bila primljena g. 1933 u Društvu naroda. Moli nacionalne ženske saveze da rade u svojim zemljama na tome da vlade ratifikuju ovu konvenciju.

Fakt je da je radio izvrsno sredstvo za prosvećivanje naroda, njegovu pouku i zabavu i da se sve više pojačava njegova uloga u političkom i internacionalnom životu. Ali takođe je fakt da prete zloupotrebe toga sretstva, jer putem njega pokušavaju rušiti sporazum među rasama i narodima. Usled toga smatra Int. ž. s. za potrebno, da se utvrde za izmenu prenosa radiom izvesna pravila putem iternacionalne konvencije i da se pojedinim zemljama naloži striktno sprovođenje ovih pravila.

Int. ž. s. konstatuje sa zadovoljstvom da se ovim pitanjem bavi već komisija za duhovno saradivanje pri Društvu naroda, koja je tražila od instituta u Parizu da izradi predloge za upotrebu radia u službi održavanja svetskoga mira. (Ti predlozi poslati su već raznim državama).

Int. ž. s. moli nacionalne saveze da rade na tome da upravljači radija udese programe na takav način da slušaoci imaju nepotvorenu sliku o drugim zemljama i da služe programi uistini sporazumu i razvitku dobrih odnosa među narodima.

III. KOMISIJA ZA RAD ŽENE.

Washingtonska konvencija o noćnom radu žena.

Konferencija Int. biroa rada je na ovogadišnjem prolećnem zasedanju primila izmenu wachingtonske konvencije o noćnom radu žena. Protivu te izmene je ustala već na prvoj plenarnoj sednici Int. ž. s. njegova potpretsednica g-đa dr. *Gordon* i predložila tekst za novu izmenu. Na toj sednici taj tekst nije bio primljen, već je bilo zaključeno da se u komisiji ponova pretrese celo pitanje. Kada je komisija završila svoj zadatak, predložila je novu, sledeću rezoluciju koja je bila primljena. Rezolucija glasi:

Int. ž. s. priznaje da je Int. konferencija rada sa izmenom konvencije o noćnom radu žena proširila pojam noćnog radnog vremena i izrečno naglasila da su od odredaba konvencije izuzete žene na vodećim mestima. Ipak smatra za potrebno da žaljenjem konstatuje da nije bio primljen zahtev Int. ž. s. prema kome bi morale biti izuzete od odredaba »i one žene, koje pravilima ne vrše fizički rad«. Int. ž. s. takođe žali fakt da je otkaz konvencije u novom obliku otežan time, što se

može otkazati samo u roku od 12 meseci u 10-godišnjim periodima.

IV. KOMISIJA ZA ŽENSKO PRAVO GLASA I RAD ŽENE KAO GRAĐANINA.

Ova komisija je na osnovi ispitivanja o stanju prava glasa za žene u raznim zemljama i na osnovi ankete koju je provela zajedno s komisijom za vaspitanje o spremi žena — za vršenje državljanskih zadataka predložila sledeću rezoluciju:

Int. ž. s. sa zadovoljstvom konstatuje uspehe postignute uzajamnim radom muškaraca i žena u zakonodavnim telima i upravi. Izjavljuje ponovno da muškarci i žene moraju imati jednako pasivno i aktivno pravo glasa i stoga preporučuje nacionalnim savezima da energično rade za postignuće toga cilja, jer samo na taj način može uticaj žena na javni život povlačiti sobom i odgovornost koju treba muškarci i žene podjednako da snose.

V. KOMISIJA ZA POLOŽAJ ŽENE PRED ZAKONIMA.

Int. ž. s. moli Društvo naroda da se i dalje zauzima za prijem internacionalne konvencije o obaveznosti i izvršnosti dužnosti plaćanja alimentacija, kao i o stupanju na snagu presuda donošenih u alimentacijskim tužbama, u tome smislu da važe presuda itd. jedne zemlje za sve zemlje.

VI. KOMISIJA ZA ČUVANJE NARODNOG ZDRAVLJA.

Int. ž. s. preporučuje svojoj komisiji za čuvanje narodnog zdravlja da studira pitanje o internaciji duševno manje sposobnih osoba i da izradi predloge za uređenje toga pitanja putem zakona.

VII. KOMISIJA ZA VASPITANJE I NASTAVU.

Omladinu treba upoznati s pitanjem odnosa među polovima i pitanjima seksualne higijene. Ovo upoznavanje smele bi vršiti samo osobe koje su svesne važnosti toga pitanja kako za pojedinca tako i za rasu. Ali poznata je stvar da mnogi roditelji i starije osobe ne umeju da odgovore jednostavno i iskreno na ova tako prirodna pitanja dece. Iz ovih razloga moli Int. ž. s. sve nacionalne saveze da spreme za svoja društva spisak knjiga koje su pogodne da vode roditelje pri razgovorima sa decom o ovim pitanjima.

Sve učiteljske škole treba da učine napore u pravcu da budućem učiteljstvu dobro i pravilno rastumače ova pitanja, da mogu oni o njima razgovarati i odgovarati kada ih učenici pitaju.

*

Nezaposlenost roditelja, ako traje duže vremena, rđavo utiče na telesni, duhovni i duševni porast dece: Zato preporučuje Int. ž. s. nacionalnim savezima da pomažu sve ustanove koje služe zaštiti odojčadi i male dece, kao i ustanove za ishranu i zdravstveni nadzor školske dece. Takođe da se pobrinu za dobro organizovana okrevališta, klubove i radne zajednice koje treba osnivati za omladinu. Ekonomska beda roditelja ne sme ugroziti budućnost nacije time što ruši najbolje snage novih generacija.

*

Int. ž. s. apeluje na sve nacionalne saveze da obrate naročitu pažnju svojih vlada na to, da sadašnja privredna beda ne sme biti razlog za smanjivanje budžeta za prosvetne ustanove, jer time će biti narod trajno oštećen. Nacionalni savezi treba da pozovu vlade da one proširе mogućnosti za školovanje i prosvećivanje omladine koja je najteže pogođena privrednom krizom, pošto ostaje bez zaposlenja i primorana je da se utapa u nezaposlenosti. Štednja u budžetima za školstvo i prosvećivanje treba da se provede tek na posletku, a ne na prvome mestu.

*

Int. ž. s. smatra da rešenje problema o svetskom miru zavisi od rešenja problema moralnog razoružanja. Usled toga moli komisiju za duhovnu saradnju pri Društvu naroda da predlozi da se postavi pitanje o sprovođenju moralnog razoružanja na dnevni red budućeg zasedanja. Društva naroda.

VIII. KOMISIJA ZA RAD ŽENA U POZIVIMA.

Int. ž. s. preporučuje nacionalnim savezima da rade na tome, da se primaju žene u većem broju nego što je bio to do sada slučaj u službu za inspekciju rada pod istim uslovima kao što važe za muškarce i sa jednakim prinadležnostima.

*

Svi nacionalni savezi treba da rade protivu tendencije da se potiskuju udate žene iz privrednog života. Takođe treba da se zauzmu za načelo da imaju neudate kao i udate žene jednaka prava na plaćeni rad kao što ih imaju muškarci, i da moraju za sve važiti jednaki uslovi za rad.

Obzirom na fakt da se ženama skraćuje pravo na rad, naročito na plaćeni rad u industriji i na rad u slobodnim pozivima, Int. ž. s. naglašava iznova načelo da je pravo na rad bitni deo dostojanstva i slobode čoveka. Stoga poziva nacionalne saveze da rade svom snagom za očuvanje toga načela.

Pošto je ogroman broj omladine bez posla i pošto je nezaposlenost baš u to doba najštetnija, preporučuje Int. ž. s. nacionalnim savezima da svestrano prostudiraju to pitanje; studija treba da se vrši još radi toga, što je na dnevnome redu Internacionalne konferencije za rad, koja će se održati g. 1935, pitanje o nezaposlenosti omladine.

IX. KOMISIJA ZA JEDNAK MORAL.

Int. ž. s. sprovešće opširno ispitivanje o prilikama po zatvorima za žene, istražnim i policijskim prostorijama i postupku sa ženama koje su optužene. Takvo ispitivanje provešće i za decu.

Int. ž. s. moli Društvo naroda da naimenuje komisiju sa zadatkom da prostudira položaj zatvorenika i da usvoji takozvana minimalna standard-pravila za zatvorenike koje je izradila i pred ložila Int. komisija za kazneni postupak i zatvore, a zatim da ova pravila prime sve zemlje, članovi Društva naroda.

X. KOMISIJA ZA ZAŠTITU DECE.

Int. ž. s. moli nacionalne saveze:

a) da pomažu sve akcije koje postoje za pomoć deci nezaposlenih roditelja i da o tome šalju izveštaj do 31 januara 1935 g. Izveštaji će poslužiti za obaveštenje komisije za zaštitu dece pri Društvu naroda;

b) da prostudiraju izveštaj za zaštitu dece pri komisiji Društva naroda o maloletnim prestupnicima i da u svojim zemljama na osnovi te studije ispituju dalje, te o tome šalju izveštaj, pošto komisija za zaštitu dece namerava da predloži kongresu Int. ž. s. koji će se održati g. 1936 naročiti izveštaj o tome pitanju;

c) da nastojavaju u svojim zemljama da se deca koja postanu žrtve nemoralnih napadaja pregledaju od lekara-žene i da ih saslužava u prisustvu jedne žene.

III. Ostali zaključci na kongresu.

Kongres je na posletku primio još neke rezolucije i to:

Nacionalnim savezima preporučuje:

a) da se zauzmu kod svojih vlada da se sprovedu odredbe konvencije o trgovini opijumom i opojnim otrovima. Konvenciju je primilo do sada 39 država i na snagu je stupila 1933 g.;

b) da prostudiraju izveštaje novo osnovane komisije pri Društvu naroda za otpravu ropstva. Ova komisija ima zadatak da nadgleda izvođenje konvencije protivu ropstva i da istražuje postojanje ropstva u kojoj bilo formi, uključivši izvesne oblike domaćih običaja usled kojih pate žene i devojke nekih afričkih plemena, te oblike pod kojima se vrši adoptacija dece u istočnim zemljama;

c) da rade na donošenju internacionalne konvencije za zaštitu morskih ptica i riba pošto su ugrožene od zagađivanja mora usled loženja lada uljem;

d) da obrate pažnju izjavi luksemburškog radničkog delegata na Internacionalnoj konferenciji rada od 15 juna t. g. koji je obavestio o tome da poslodavci u Luksemburgu moraju dobiti dozvolu vlade na uposlavanje udatih i neudatih žena.

Poslednja tačka dnevnoga reda je bila utvrđivanje mesta za održanje kongresa Internacionalnog ženskog saveza u g. 1936. *Kongres je izabrao Beograd.*

Po izveštaju Int. ž. s. priredila

Štebi Alojzija

Прослава двадесетпетогодишњице Прве женске гимназије у Београду

Уочи Видов-дана, 27 јуна, ове године, прослављена је двадесетпетогодишњица од како је прва група матуранткиња Прве женске гимназије у Београду положила виши течајни испит. Том прославом желело се да се у исти мах обележи прва дужа етапа постојања прве пуне женске гимназије у нас, као и то да се тај датум истакне као један радостан и светао догађај у културном развоју нашег женског подмлатка. Јер, доиста, тек од прве матуре одржане 1909 г. у Првој женској гимназији, може се уочити како наша женска деца континуирано развијају своје интелектуалне способности и како несметано стичу средњешколско образовање, у равној мери као и њини вршњаци.

До душе, и пре отварања ове женске гимназије, било је девојчица које су, у тежњи за највишим образовањем, успевале да похађају, ту и тамо, појединачно или у већим групама, мушке гимназије, у Београду или у унутрашњости, да полажу виши течајни испит у њима, те да на тај начин стекну све услове потребне за пријем на највише научне заводе. Али те појаве су биле изузетне, и зависиле су већином од случаја и од воље феминизму накло-

њеног или према њему нерасположеног министра просвете. Тек одлуком умнога и заслужног министра просвете г. Јована Жујовића, од 29 јуна 1905 г., отворена су четири виша гимназијска разреда у Београду, намењена школовању женске деце, и тек од тада се њихово васпитање поставља на солидне темеље и задобија широког замаха. Да је замисао и одлука тадашњег Министра просвете одговарала горућим потребама, доказ је то што се ова школа изванредно развијала, и што је та Прва женска гимназија ускоро постала тесна да прими у себе сву навалу женске деце која су ка њој стремила. Данас, још три женске гимназије у Београду, као и леп број њин у целој земљи, показују да су људи који су у то доба стајали на челу нашег Министарства просвете јасно уочавали дух времена и потребе просвећивања свих чланова народне заједнице.

На свечаној академији, приређеној поводом ове прославе у дворани Коларчевог универзитета, особито интересовање изазвао је извештај данашњег директора ове школе, гђе Даринке Јаношевић, у коме је она дала преглед двадесетпетогодишњег живота и рада Прве женске гимназије. Поред свих тешкоћа које су на рад школе навалиле недаће и катастрофе балканског и нарочито европског рата, прва гимназија је стално била средиште коме су стремиле младе женске генерације, да ту стекну образовање. За низ година из ове школе је спремљена за универзитет читава војска матуранткиња, које, одајући се разним научним гранама, заузимају данас угледне положаје и врше дужности пуне одговорности у нашем јавном животу. Према цифрама наведеним у том извештају, од 463 ученице које су положиле виши течајни испит у овој школи до 1929 г. (од те године на овамо нема података, пошто ученице нису још све завршиле своје универзитетске студије) — њих 126 постале су професори, 10 супленти, 101 лекар 54 дипломирале су филозофију, а 32 правни факултет а нису се примале службе, 20 су постале апотекари, 19 архитекти, 9 инжињери, 7 хемичари, 5 зубни лекари, 9 инжињери, 4 адвокати, 3 библиотекари, 2 инжињери хемије, 1 инспектор Министарства правде, 1 шеф оделења Министарства социјалне политике, 1 секретар Министарства финансија, 1 члан Народног позоришта, док су њих 14 завршиле абитуриентски курс, а 57 постале чиновници у разним надлештвима и предузећима. А колико шире размере узела би та статистика кад би се испитала делатност и осталих ученица које су, не доспевши до матуре, ступале у разне службе нижих категорија, или училе разне средње стручне школе, као учитељске, трговачке, више занатске, телеграфске, музичке, и т. д. Све оне скупа, поневши из Прве женске гимназије неизгладив отисак једне више духовне културе, допринеле су у знатној мери да се ниво наше средине подигне поред тога што су својим примером потстакле многе и многе девојке широм целе наше земље да пођу истим путевима.

Овако користан и плодоносан рад Прве женске гимназије говори сам собом, и не тражи никакве допуне ни потпоре у одбрани тезе да се просвећивање, образовање, развијање духа до свих његових могућности не сме ускраћивати ни женској деци. Из тог разлога поздрављамо с радошћу јубилеј Прве женске гимназије у Београду, гледајући у томе симбол уклањања свих брана просвећивању наших жена.

Паулина Лебл-Албала

Minka Govékar

Prilikom njene 60 godišnjice

Krajem oktobra o. g. slavi *Minka Govékareva iz Ljubljane* svoj 60 rođendan. Na taj dan neka primi i iskrene čestitke feministkinja Jugoslavije.

Život pun nesebičnog rada ima Minka Govékareva za sobom. Kao mlada učiteljica se već javljala feljtonima u slovenačkim novinama i časopisima i naročitom energijom se u isto vreme bavila studijama slovenskih jezika. Godine 1902 izašao je njen prevod ruskih novela, kome je dodala brižljivo sastavljene studije o Gorkom Andrejevu, Skitalcu, Buninu i Čirikovu. Ova knjiga izašla je pod imenom „Ruska moderna". Godine 1907 izašao je u „Slovenskoj Matici" njen prevod drame Lava Tolstoja „Moč teme"; (Carstvo mraka) drami je napisala kao uvod veću studiju o autoru. U to vreme je pored saradnje u mnogim časopisima prevodila požorišne komade za pozorište u Ljubljani.

Ovaj književni rad Govékareva je prekinula stoga, što je osetila da su njene snage potrebne na drugom polju javnoga rada. U prvim godinama našeg veka počela se širiti i među Slovenkama težnja da se žena probudi i da traži

svoja prava. Tu ima veliku zaslugu Govékareva, koja je kao prva i dugogodišnja tajnica „Splošnega ženskega društva“ u Ljubljani (osnovano g. 1901) davala pravac radu društva. Odmah pri osnivanju je otvorilo društvo prvu javnu knjižnicu u Ljubljani i priređivalo veoma zanimljiva predavanja (n. pr. Socijalizam i žena — dr. A. Dermota; Žensko pravo glasa — dr. Milan Korun; Zadaci žene u porodici i društvu, Moderna žena — Zofka Kveder). Govékareva je sama često pre-

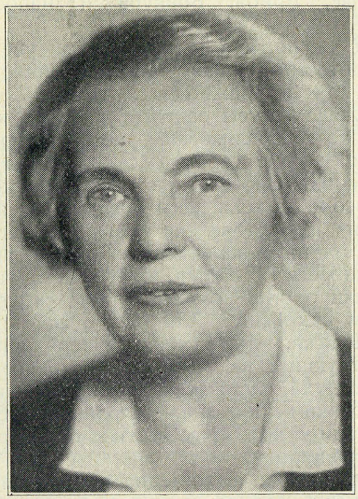

davala na sastancima članica Spl. ž. dr. Iz izbora tema vidi se jasno tendencija njenog rada. Između ostalog je govorila o „Revolucionarnim strujama u ruskoj modernoj književnosti“‘ o „Uspesima borbe žena za ravnopravnost“, o poljskoj književnici M. Konopnickoj. Godine 1907 je na inicijativu Govékarove priredilo Spl. ž. dr. izlet u Prag i pod njenim vodstvom otišlo je 56 naših žena iz svih delova Slovenačke. U Pragu su prisustvovale sastanku pretstavnica svih slovenačkih naroda. Iduće godine je opet na njemu pobudu priredilo Spl. ž. dr. izložbu „Dete“ u Ljubljaui, koja je u svakom pogledu sjajno uspela. Mogli bismo još iz svake naredne godine pokazati akcije toga društva, koje je vodila Govékareva. Svoje delatnosti nije ograničila samo na rad u društvu, nego je u tome vremenu pored svoje materinske dužnosti (gđa. Govékar ima 3 kćeri) i dužnosti uzorne domaćice radila još na drugoj strani: bila je takođe urednica mesečnog časopisa za domaćinstvo „Slovenska gospodinja“ (1905 — 1912). To je bio prvi časopis te vrste među Slovenkama i ona je pri uređivanju dokazala svu svoju mnogostranu naobrazbu i uvek dobro pogodila, šta je potrebno. U tome smislu moramo primiti i ceo njen rad za podizanje žene domaćice, koji se sastoji još u tome da je napisala kuvarsku knjigu „Dobra kuvarica“ (g. 1903) i pet godina docnije knjigu najrazličitijih saveta za dobro vođenje domaćinstva „Dobra domaćica“. Obe knjige su od važnosti još i zato, što je Govékareva velikom marljivošću sastavila slovenačku terminologiju za kuvanje i sve što je u vezi s tim poslom.

Pri osnivanju Jugoslovenskog ženskog saveza je Govékareva odlično sarađivala i bila dugo godina tajnica slovenačkog dela J. ž. s. Prisustvovala je skoro svim skupštinama Saveza i zatim savesno tumačila slovenačkim ženama rad Saveza.

Kada je godine 1926 proslavilo Spl. ž. dr. u Ljubljani 25 godišnjicu svoga rada, Govékareva je dala pobudu da društvo izda za tu proslavu knjigu o slovenačkoj ženi, u kojoj bi bio skupljen i obrađen materijal njenog razvijanja i rada. Knjiga je u istini izašla pod imenom „Slovenska žena“. Govékareva je tu uložila toliko truda, toliko energije, pokazala se i kao urednik i kao pisac na takoj visini da će ova knjiga biti uvek najjači dokaz njenih velikih vrlina. S malim izuzetkom je morala napisati skoro sve članke sama — jer su ranija obećanja za saradnju ostala samo obećanja.

Kada je bila osnovana ove godine u Ljubljani banovinska sekcija Jug. ž. saveza, gđa. Govékar je bila jednodušno izabrana za pretsednicu. Time su Slovenke pokazale koliko cene njeno delo, kakvo čvrsto poverenje imaju u nju kao javnu radenicu i kako je smatraju ženom, punom mladalačkog zanosa za rad. Podvući treba tom prilikom još jednu lepu osobinu gđe. Govékar: skromnost. Štogod je uradila plodnog i korisnog, nikad nije tražila neko naročito priznanje, nikad nije umela da svoj rad iskoristi za isticanje sebe. Neka bude u tome pogledu primer svim javnim radenicama. Život g-đe Govékar može biti primer svim ženama šta se može, ako se hoće. Ona se udala mlada, odgajila troje dece i sada se već raduje svojim unučićima, uzorno vodila domaćinstvo, bila je veran drug svome mužu u negovom književnom radu — za sve je našla vremena, za svakog je imala razumevanja, svima je pomagala i sama sebe je obrađivala dalje. Ta energija neka joj ostane očuvana još dugo vremena. To joj želimo za njen 60 rođendan.

Štebi Alojzija

XV Скупштина Друштва народа

Опште опаске

XV скупштина Друштва народа није донела на свима пољима позитивне резултате, које бисмо могли пожелети и имали смо прилике да констатујемо, да је у извесним веома важним моментима неодлучност била одвећ велика. Али да ли треба зато кривити саму установу Друштва народа? Поновићемо још једном оно што смо више пута написали, да Друштво народа само даје одблесак духовног стања, које влада у разним земљама, и да Друштво народа може да дела само ако су државе, које га сачињавају, надахнуте стварном вољом за мир и међународну сарадњу и ако јавно мишљење учини да се осећа његов благотворни утицај.

Али морамо констатовати да XV скупштина Друштва народа означава, према једнодушном мишљењу, поновно појачање поверења и наде. Одмах после завршетка последње скупштине, Немачка је иступила из Д. н., и та претња Немачке, да ће да напусти Д. н. притискивала је целокупни рад последње скупштине, да је XIV скупштина изгледала као парализована. Ове године, сасвим супротно, приступ Сједињених Америчких Држава Интернационалном бироу рада, и, нарочито, улазак Совјетске Уније у Друштво народа, дало је један нов замах живота и активности. Па и сам улазак Авганистана и Републике Екватора, који су следовали примеру Русије, означавају да је у погледу универзалности Друштво народа учинило један велики корак унапред.

Да ли овај пример може утицати, да Немачка и Јапан помисле на то да би опет могле учинити леп гест да остану у заједници ове велике интернационалне породице?

Налазимо да су веома снажне и опортуне речи, које је г. Бенеш, претседник овогодишњег Савета Д. н. изговорио уочи отварања Скупштине: „Ратови носе увек одговорност, и ако би понова наступио какав рат у свету, државници, који нису знали да га избегну, или који су га провоцирали, морали би поднети последице страшне одговорности.“

Изгледа да се под знаком ове одговорности, добро схваћене и примљене, отворила овогодишња скупшптина Друштва народа.

Што се тиче приступа Русије у Друштво народа, треба посматрати тај политички догађај изнад свих политичко партиских питања, као што је традиционална политика Француске управљана наизменично од стране Брианове, Ериоа, Бонкура и напослетку Бартуа.

XV Скупштина је примила са узбудљивим протестима изјаву пољског министра г. Бецка, који је тражио да се генерализује на све државе систем заштите мањина, и очекујући то генерализовање, његова земља одбија да у томе сарађује са органима Друштва народа. Ово држање непријатељске срдбе је веома за жаљење и ризикује да нанесе Друштву народа велике штете, јер шта би остало од интернационалнога права, ако би се сваки могао слободно изјаснити да га примени или одбије примену, према своме сопственом нахођењу? Али овај удар, који је дала Пољска, чија духовна и територијална реконструкција не би била могућа без женевског духа, имао је за последицу да још јаче зближи велике земље: Француску, Енглеску, Италију, које су се осетиле одговорне за Друштво народа.

Бесумње да је то једна важна ствар за светски мир, што се може констатовати да је активност, коју је Француска развила, ове године била потпомогнута и од стране Енглеске, више но ранијих година, и што је добила нову подршку у Русији, а и поред извесних тешкоћа, које се не смеју омаловажавати, ипак су се показали знаци приближења и са Италијом. Ми чврсто држимо, да ако Француска, Енглеска и Италија (можда би се могло рећи и Русија) изјаве да би се сваки покушај рата сударио о њихов чврсти споразум, рата не би могло бити. Ми стога придајемо приближавању ових земаља један симболични и практични значај.

Превод из: »La Francaise«

Mme Malaterre-Sellier
члан Француске делегације на XV Скупштини Д. н.

Молимо претплатнике да нам што пре пошаљу дужну претплату за 1934 годину.

ФЕЉТОН

Најновији чешки женски роман

У данашње доба, када жене постижу стварну равноправност у људском друштву, намеће се и нама самима критичко питање: доприносимо ли ми својим радом вишим творачким вредностима?

Мене највише интересује питање књижевног стварања, што жене значе у литератури.

Женска књижевност је још и данас не само ствар уметности, него и ствар социјална, као што се види већ из везивања тих самих двеју речи, које не означују књижевне стваоце по правцу њихова рада, већ по томе што припадају женској половини човечанства. Та чињеница има своје узроке у историском положају жене уопште.

Прве списатељке, ако нису припадале вишим друштвеним редовима, биле су често у друштву и од јавног мнења презрене, по прилици онако исто као и глумице у оно време.

Али ново доба признало је жену а с њом и књижевницу и у друштву и у уметности.

Предрасуде су ипак трајале и даље, и зато су многе књижевнице писале под мушким именом, да би се бар привидно изједначиле са својим мушким друговима.

Поред природне тежње за афирмацијом и остварењем њихових нада, тежиле су прве књижевнице и за тим да докажу свету, да су способне за стварање као и мушкарци, а то је многе довело до сувише наглашене мушкости; међутим се од њих тражило да у својим књижевним делима изразе управо своју женскост.

У томе захтеву било је много радозналости како ће жене изразити своје душевне и телесне облике, своју особеност, своје битно женско, и зато су многе књижевнице цртале саме себе и откривале своју душу свету, поверавале своје тајне, мислећи да је то та уметност која се од њих тражи.

Зато се пребацивало женама да им је први суд правилан, али да не умеју анализирати.

С временом су увиделе књижевнице и њихови критичари, да је уметност једна и за мушкарца и за жену, а стварност је доказала у светској литератури да ћете у делима жена наћи више такозваних мушких елемената него у делима мушкараца, а да мушкарци много пута показују у својим делима мане приписиване раније женама.

Будућност ће сигурно и без мушких псеудонима довести до једнакости мушкарца и жене у уметности и пред њеном строгом дисциплином и захтевима.

Циљ мога предаваања је: обратити пажњу на сјајну висину данашњег женског романа, који најбоље сведочи о уметничким и сваралачким способностима чешке жене, наше словенске сестре. Изабрала сам овде неколико истакнутих чешких књижевница, које су својом уметношћу допринеле развоју и обогаћењу чешке литературе. Није то нека нарочита карактеристична женска литература, него, ја желим да вас упознам с оним што су написале за две — три последње године жене које су за неколико десетина година свога заједничког рада на чешкој култури, друштвено, политички и господарски живеле много снажнијим животом него мушкарци и доживеле тако огромне промене у свом положају у људском друштву и у своме властитом народу.

То је доказ да се дух жене за време кратког њеног развоја као списатељке афирмирао као равноправан.

Покушаћу да вас заинтересујем за најважније романе најзначајнијих чешких књижевница.

Божена Бенешова, члан Чешке академије наука и уметности, понос чешке женске литературе, открива у својим делима трагичну иронију живота. У свом зрелом делу, у коме као да и нема поступног развоја, него се у њему одмах огледа њен таленат у потпуности труди се трезвено и дисциплиновано да с личностима из својих дела из залосних разочарања и непријатних искустава стигне до друге среће, но што је лична. Али пут до те среће води само кроз веру да бол има у себи благословену снагу искупљења и да морални начин живота поред свих разочарања може бити ослонац за позитиван поглед на свет.

Тражење правде је њено основно обележје. Ту правду тражи нарочито у својој трилогији из ратног и предратног доба. То су њени последњи романи: Удар подземни пламени и Трагична дуга. Радња тих романа збива се у малом провинциском граду, спојеном с Прагом нитима судбине. У првом делу аутор слика живот и трагичне догађаје у моравској вароши Ровинову за време прве године светског рата. У средишту догађаја је Алена Худецова, незаконита кћи фабриканта Малоте. Алена, врло интелигентна девојка, одређена је за жену своме

брату од стрица, који има да наследи Малоту. Али Алена воли свога школског друга Славека Прикрила, запосленог у Малотиној фабрици.

Малота и адвокат Маречек све своје наде, као Чеси, полажу у Русе и желе да добију препис царског манифеста, којим се обећава ослобођење чешких земаља. Славек добије манифест од полицијског агента искреног Чеха и преда га Малоти, који га даје својој жени, мајци Алениној. Мајка не жели да се Алена уда за сиромашног Славека и достави полицији анонимно Славека. Славек буде стрељан. Алена слути по држању своје мајке да је она крива за Славекову смрт и напушта потајно своју породицу и домовину.

У Подземним пламенима аутор преноси радњу у Праг. Године 1917 адвокат Маречек долази у Праг и улази у тајно друштво на чијем челу стоји др. Весницки. Друштво ради на ослобођењу чехословачког народа и стоји у вези са заграничним чиниоцима. Вести из туђине доноси у Праг млада жена, Алена Худецова, која је у раду за ослобођење свога народа нашла утеху своме великом личном болу.

У трећем делу, Трагична дуга, успела је ауторка да необичном снагом и топлином прикаже расположење за време последњих месеци светскога рата. Описује сликовито атмосферу ратног друштва, његово мишљење, ослободилачко одушевљење, али и грамзивост и недела ратних богаташа. То је јединствено дело међу чешким трилогијама; у њему Божена Беношева постаје историчар народног препорода, који се постепено мења у социјални препород. Место сваке њене личности може савременик ратних догађаја замислити личност коју је он сам познавао, гледао својим рођеним очима; толико су њене личности типичне.

Ана Марија Тилшова, претседница чешког Пенклуба, једна од најомиљенијих чешких књижевница, стоји са својим делом потпуно у садашњости. То је дух логички, обазрив и реалан. Бави се стварношћу и то оном најближом, опште познатом, коју свако може свуда видети. Аутор успева да своје животно искуство, догађаје, личности или читаве друштвене редове брижљиво простудира чувајући стално и брижљиво своју објективност. Све је код ње унапред промишљено. У својим романима обраћа велику пажњу на композицију. Увек је привлаче теме о спасењу и враћању на прави пут залуталих и потиштених појединаца или читавих друштвених редова, и тражи да нађе нов израз. У своме последњем роману „Алма матер“ Тилшова слика смело и проницаво поратну истрију Карлова универзитета. За тај роман је добила државну награду.

Јунак романа професор Вагнер поред своје науке, хирургије, страсно воли младу шваљу Магду. За њега, научника и истакнутог хируга, нема одмора у његовом конвенционалном браку с бившом учитељицом. Његова жена и у браку и у односу према својој деци више је педагог него жена — човек. Примерна мајка и домаћица не може да схвати душу свога мужа и своје деце. Вагнер има супарника у научном раду, такође хируга, Новака, који није тако омиљен међу студентима као Вагнер, али који жели да победи Вагнера. Обојица свршавају трагично: Новак умире приликом аутомобилске несреће, а Вагнер од капље.

Тилшова слика натуралистички карактере, од професора, асистената и болничарки до послуге; студентске доживљаје, цео универзитетски живот медицинског факултета, као да је сама све то проживела. Ова књижевница пише чистим језиком у кратким реченицама, сликовито приказује свакодневну стварност и уме да сачува објективност износећи сударе супротних идеја.

Књижевница *Ружена Јесенска* избегава савремене догађаје; збивања у њеним делима личе на снове и онда кад су њене личности узете из стварног живота, као у њеном последњем роману „Љубав“ (Ласка). Лиризам је главна особина књижевног талента Ружене Јесенске. Она у лиризму налази поезију живота. Стварност јој је само повод да би на њезином темељу стварала нове, егзотичне, замишљене светове, према својој унутрашњој истини.

Њен роман „Љубав“ занимљив је већ по том што је то аутобиографски роман. Ана Шликова, то је сама ауторка. Догађаји се збивају при крају светског рата. Усред малих људи стоји несрећна и трагична личност прерано умрлог лекара — писца донжуански еротског. Нема ни једне жене која не би подлегла његовој љубави. Граби жртву за жртвом, али и сам постаје жртва своје љубави.

„Љубав је чудан феномен, појава сложена а тако особена, да има толико љубави колико људи, и све су сличне а ипак различите. Али ипак најнеодољивија је смрт. Смрт као и љубав долази сама, незвана...“

Животно дело Ружене Јесенске је еротички интезитет женина живота. Она тражи за жену право на љубав, на женску срећу и еротичко изживљавање. Али Ружена Јесенска, „боји се свакидашњости и на многим местима изражава чежњу за савршенством. Њен свет је пун загонетних и тајанствених бића, страсне

мекоће, и у њем влада поредак осећања и пожртвовања, нови чар осећајне женскости, која пламса као вечно светло у црквеној полутами.“

Хелена Малирова је творац свежих ликова девојака и жена — чија крв шуми и кипи као младо вино. Малирова је песникиња жене која хоће да ухвати тренутак и да испије из њега сав сок, сав сунчани сјај распламтелог лета. Њен свет је реалан, пун младости, крви и нерва, али ипак има унутрашњу хармонију. И Малирова је написала једну трилогију: „Боја крви“, „Нове струје“ и „Вечна Мариола.“ То је историја једне грађанске породице, од револуције 1848 до светског рата. Али Малирова своје проблеме, који је узнемирују, радије решава као питање појединца него као питање типа.

Марија Мајерова, која у свим својим делима показује велико интересовање за социјална питања, велики је талент, права „кћи земље“. Има врло развијено запажање природе и фино познавање и смисао за све земаљско, а све је то испуњено топлином и дубоком чежњом за лепотом и љубављу.

Књижевница је у присној вези са природом и уме да продре у неке од њених најскривенијих тајни. Две су основице њеног стварања — природа и дух. Дух је мушкога рода и често измиче женама. Долази до непријатељства између њега и материје, између њега и живота земље. Дело Марије Мајерове у основи је борба за победу оба елемента, борба досад никад недобивена Али је карактеристично за Марију Мајерову да се тај дух досад манифестовао у женским личностима, као чежња и жеђ за бољим животом, за правичношћу — борбен и револуционаран.

Њен последњи роман је „Устава“. У њему се трудила да доведе у везу технику и природу. Цивилизација и природа претстављене су у роману уставом на реци Влтави и реком Влтавом. То је роман утопистички с краја двадесетог века. Мајерова је у „Устави“ изабрала необичну композицију. Роман се састоји из нарочитих кратких поглавља, ипак повезаних око једног центра-уставе, а догађај се одиграва за један дан. Мајерова је истакнут стилиста, стил јој је снажан, јасан, свеж и непосредан.

Божена Бенешова, Ружена Јесенска, Ана Марија Тилшова, Хелена Малирова и Марија Мајерова јесу књижевнице старије генерације.

(Наставиће се)

Марија Омељченкова

Нове књиге женских аутора

Јелена Димитријевић — **Нови свет,** Београд 1934.

Љубица и Даница С. Јанковић, професори — **Народне игре,** Београд 1934. Цена 30 дин.

Јелена Билбија — **Село и град,** Београд 1934.

Angela Vodé — **Žena v sedanji družbi,** Ljubljana 1934, založba »Žena in dom«. Cena Din. 30.—

Д-р Вилма Јанишева-Рашковић — **Биологија жене и њен социјални значај,** I део. Београд 1934 год. Цена 30.— динара.

*

Д-р Вилма Јанишева-Рашковић: Биологија жене и њен социјални значај. I део.

У овој књизи писац на јасан начин излаже развиће и ток најважнијих фаза жениног бића, доба девојке, жене и мајке. Са потребним, савесно наведеним анатомским и физиолошким подацима уз доста одабраних слика из одличних страних уџбеника, писац нас на разумљив начин обавештава о свим нормалним процесима који се догађају за време развића ових фаза. Упоредо нам писац указује на могућност скретања од овог нормалног тока, на који понекад наилазимо у животу. Са пуно корисних обавештења и савета, са довољним излагањем о хигијени здраве, а донекле и болесне, девојке, жене и мајке, ова књига наићи ће на добар пријем код читалаца, утолико пре што је писана приступачним начином, са стручним детаљима и од стручног лица, за разлику од многих других књига које се у последње време јављају у нашој стручно-популарној литератури, и у којима се непозвано третира област биологије жене.

Сем тога ова књига расправља положај жене у наше доба са пуно стварних и савремених чињеница. Из тог разлога побудиће интересовање код свих жена и феминиста, а нарочито код оних жена које су својим положајем вишеструко обавезне друштву, својим позивом ван куће као и својим обавезама у породици и према друштву.

Д-р Бранислава Калић

BELEŠKE

Protestni zbor u Ljubljani. 19 septembra t. g. održan je u Ljubljani protestni zbor koji su sazvali: banovinska sekcija Jug. ž. s., Zveza delavskih žen in deklet, te društvo »Šola in dom«. Zbor je bio sazvan s lozinkama »Za jednak rad jednaka nagrada«, »Kvalifikacija, ne spol«, »Ženskoj omladini da su otvorene sve škole«. Neposredan razlog što je bio zbor sazvan, bio je u tome što je Radnička komora u Ljubljani objavila malo ranije svoj nacrt za minimalne nagrade za radništvo. Nacrt odreduje za muškarce mnogo više nagrade nego za žene. Protestu protivu toga nacrta priključio se na zboru i protest državnih službenica zbog poznate uredbe od 13 aprila t. g. ženskim organizacijama se zatim priključilo još društvo »Šola in dom«, koje traži da se opet otvore ženske učiteljske škole.

Marija Mehletova. Prošlog meseca umrla je u ljubljanskoj bolnici posle teške bolesti učiteljica građanske škole **Marija Mehletova.** Ko je poznavao Mehletovu, znao je da ima pred sobom čoveka, koji ne poznaje razlike između teorijskih aksioma i praktičnog rada. Ona je bila još iz one generacije učiteljica kojima je taj poziv bio uistini poziv, to je unutarnja potreba i unutarnje poslanstvo. Njene učenice su imale u njoj ne samo prvoklasnu učiteljicu nego i iskrenog, toplog prijatelja. Kada je videla u kakvim teškim socijalnim prilikama žive njene učenice koje dolaze iz okoline u Ljubljanu, ona im je stavila na raspoloženje svoju mirnu kuću i uredila im obdanište, gde su učenice dobile ne samo topao ručak, nego i toplu, nesebičnu ljubav. Vrt pored kuće, koji je Mehletova uvek sama obrađivala bio je njihov sa svim plodovima. Obdanište je Mehletova vodila i posle njenog penzionisanja, a u testamentu mu je osigurala trajan opstanak. Kao što je bila učiteljica iz unutarnjeg ubeđenja, tako je bila i feministkinja iz unutarnje potrebe. Marija Mehletova je bila čovek retkih osobina.

Predavanje prof. Marije Omeljčenkove u Beogradu. U subotu, 15 septembra t. g., u priredbi Udruženja n. o. ž. održala je vrlo uspelo predavanje o **Češkom ženskom romanu** g-đa prof. Marija Omeljčenkova. Predavanje je odžano u prostorijama Ženskog kluba u Beogradu i bilo je dobro posećeno. Mi ga donosimo u celosti u feljtonu našega lista.

Svršetak afere s knjigom »Jedno dopisivanje«. Ljubljanski dnevni list »Jutro« u br. 231 od 7 oktobra t. g. donosi sledeću belešku: »Na ovom mestu smo izvestili pre nekoliko meseci o tužbi koju je podnela Jugoslovenka iz Praga, generalova supruga, g-đa dr. Julka Chlapec-Đorđević (rodom iz Novoga Sada) protivu zaslužnog prevodioca iz srpsko-hrvatske književnosti, g-đe Ane Urbanove, supruge urednika »Narodnih listov« i agilnog radenika za čehoslovačko-jugoslovensko zbliženje, Jaroslava Urbana. G-đa Urbanova je u reviji »Ženský Obzor« odbila primedbe o češkom ženstvu, o Česima i češkim institucijama koje je iznela gđa dr. Chlapec-Đorđević u svojoj knjizi »Jedno dopisivanje«. Urbanova je rekla da stav omalovažavanja Čeha više liči mentalitetu predratnog Beča nego jugoslovenskoj ženi. Zbog toga ju je autorka knjige »Jedno dopisivanje« tužila, a mi smo na tome mestu objavili izveštaj o prvom suđenju pred sudom u Pragu. Na taj izveštaj je reagirala gđa dr. Chlapec-Đorđević izjavom koja je bila otštampana u »Jutru« i »Politici« (i našem listu). Ovih dana je bilo pred istim sudom drugo suđenje, na kome je naročito važnu ulogu igrala izjava koju je objavila gđa dr. Chlapec-Đorđević posle prvog suđenja u »Jutru«, i koja sadrži novu krivicu protivu gđe Urbanove. Zbog toga gđa dr. Chlapec nije imala lak položaj na suđenju od 2 oktobra i ona se na posletku rešila toga što je povukla tužbu. Gđa dr. Chlapec i gđa Urbanova su potpisale zatim novu izjavu, kojom gđa dr. Chlapec izjavljuje da povlači svoju izjavu u »Jutru« kojom je tvrdila da je gđa Urbanova napisala svoju kritiku iz ličnih motiva, a gđa Urbanova izjavljuje da nije imala nameru da svojom kritikom optužuje gđu dr. Chlapec za nepatriotično osećanje ili čak za renegatstvo, kao što je gđa dr. Chlapec pogrešno razumela njenu kritiku, ali ipak ostaje na stvarnoj suštini svoje kritike. — Tako se svršio proces koji je pobudio u jugoslovenskom krugu u Pragu i nama naklonjenim češkim krugovima mnogo pažnje i mnogo komentara.«

Katarina Breškovskaja, poznata širom sveta pod imenom »Babuška ruske revolucije« umrla je, stara 90 godina, 12 septembra t. g. u Pragu. Breškovskaja, po ubeđenju socijalistkinja, bila je iz plemićke porodice i već u mladim godinama je bila vatren agitator protivu carističkih ruskih vlada. Agitovala je naročito među seljaštvom. Stoga je bila prognana više puta u Sibiriju, gde je provela preko 30 godina. Kada su došli na vlast boljševici, opet je bila uhapšena. Iz zatvora su je oslobodili češki legionari. Posle toga je otišla u severnu Ameriku i agitovala protivu boljševističke vlade. Iz Amerike se vratila u Čehoslovačku, gde je živela do smrti.

Najstarija akademičarka u Evropi. 9 septembra t. g. je proslavila u Bernu svoj 96 rođen dan **dr. Matilda Theyssen,** najstariją akademičarka u Evropi. Rodom je iz Nemačke, a već godinama živi u Švajcarskoj. Kada joj je bilo 20 godina, godine 1858, upisala se kao student medicine na pariskoj Sorboni, pošto Nemačka još nije primala žene na univerzitet. Sorbonu je završila s titulom »Officier de santé et de pharmacie«, a doktorsku titulu dobila je tek posle nekoliko godina na univerzitetu u Lissabonu. Matilda Theyssenova je bila u Evropi prva žena-lekar. Kao lekar je radila dugo u Strassburgu; u ratovima iz godine 1866 i 1870-71 radila je na bojištima. Docnije je putovala po Japanu i Kini.

Штампарија „Привредник“, Живојина Д. Благојевића, Кнез Михајлова бр. 3, Београд — Телефон: 21-450.

K. 480/2004